

SEMSEY ANDOR

DUDICH ENDRE—VARGA GÁBORNE

M Áll Földtani Intezet Budapest, Nepstadion út 14
H—1143

Százötven éve született az a nagy magyar mecénás, akinek a hazai természettudományok fejlődésüket, gyarapodásukat köszönhetik

1833 december 22-én Kassán látta meg a napvilágot A magyaróvári és hohenheimi gazdasági főiskola elvégzése után külföldi tanulmányutakat tett, majd átvette Balmazújváros környéki birtokainak kezelését 1866-ban bérbeadta őket és Pestre költözött, hogy a természettudományokkal foglalkozhassék Hatalmas birtoka jövedelméből a legteljesebb kényelemben élhetett volna, saját személyére nézve majdnem a fukarságig szerény volt, ha azonban tudományos ugról volt szó, készségesen utalt ki sok-sok ezer forintot Ám adományai nagysága orokre titok maradt volna, ha azok az intézmények, amelyeknek feladatát megkonnyítani segített, uléseiken jelentést nem tesznek a fedezet módjáról

SEMSEY mindezt onzetlenül tette Egyik levelében az alábbiakat írta, ami egyben hitvallása is a természettudományok mellett „Nem áldozat mindez, csak kotelességemet rovom le Mindnyájunk kotelessége az, hogy hazánk előhaladásán kozremunkálkodjunk Nálunk a nyelvészet, a történetírás és a veluk egybefüggők régóta ápolt, gondosan fejlesztett tárgyai kulturális tevékenységünknek A természetiek tudományát azonban még mindig nem karolták úgy fel, hogy az az említettekkel egy sorban volna Én a természettudományt fejlesztő hivatottakat munkájukban támogatni és a művelődés haladását siettetni óhajtom Elvégre az állam mindent nem tehet Kulturális tevékenységében a magányosoknak és a társadalomnak kotelessége támogatni Tudom, hogy az amit tettem az idők változása során eltűnik, de ha a természettudomány művelésére nálunk is életrevalóbb, munkás nemzedék támad, akkor tudom, hogy nem hiába tettünk mindannyian, és én is elérem a céloom ”

Első adománya a budapesti Állatkertnek jutott Majd két jeles tudósunk, SZABÓ JÓZSEF egyetemi tanár és KRENNER JÓZSEF a Nemzeti Múzeum Ásványtárának igazgatója mindjobban megszerettették SEMSEYVEL az ásványok világot SEMSEY négy évtizeden át vásárolt gyűjteményeket, ritka egyedi darabokat az Ásványtárnak, amely ezáltal a világhírű gyűjtemények sorába emelkedett A tár Óslénytani Gyűjteményét is gyarapította Az egyetem ásványkőzettani és fizikai intézete is sokat köszönhet neki

Az 1869-ben alapított Földtani Intézet — amelynek tiszteletbeli igazgatója volt — épületéhez 100 000 koronás adományával járult hozzá SEMSEY ANDOR az Intézet konyvtárállományának gyarapítására több mint 500 000, laboratóriumi eszközökre és műszerekre 200 000, gyűjteményekre 300 000, rendezésre 50 000 koronát adott Az első magyar földtani térkép kiadásának

koltségekhez is hozzájárult Geológiai kutatásokra, tanulmányutak fedezésére is sokat áldozott, számos kiránduláson maga is résztvett. Összességében egymillió aranykoronánál több az az összeg, amivel a Földtani Intézet tudományos munkáját elősegítette. Kutatóink számos új növény- és állatfajt neveztek el róla. Az intézet közelében (XIV ker.) utca és emléktábla őrzi emlékét. Az intézet tanácsstermében pedig életnagyságú olajportré emlékezteti rá mindazokat, akik ebben az épületben dolgoznak.

A két említett intézmény mellett hosszú lenne még azok felsorolása, amelyeknek létrejöttét, működését támogatta. Barátság fűzte őt EOTVOS LORÁND-hoz, kinek világhírű találmánya megvalósulásában SEMSEY pénzügyi támogatása is szerepet játszott. Komoly összegeket áldozott az Alföld és a Balaton Bizottság munkájának előmozdítására is.

A „Bárá Eotvos József Collégium” létesítésének híre élénk visszhangot keltett SEMSEY-ben és így írt Eotvos Lorándnak: „Miként lehetne odahatni, hogy hazánkban többen foglalkozzanak komolyan a tudományokkal nemcsak gyűjtve vagy tanítva, hanem teremtő erővel gyarapítva is azt. Elhatároztam, hogy a jövő szeptember 1-től kezdve három olyan fiatal tudósra, ki főiskolai tanulmányait befejezte s már diplomát nyert, egyenként 2000 forintot fogok adni mindaddig, míg egész odaadással tudományukkal foglalkoznak s már tényleges alkalmazást nem vállalnak”. Elég hosszú névsort állíthatnánk össze azoknak a neveiből, akik az ő adományából az „Eotvos Collégium”-ban tanultak éveken át.

Az Élet és Tudomány-ban 1957 májusában jelent meg rövid cikk SEMSEY ANDORRÓL, melyet TASNÁDI KUBACSKA ANDRÁS írt. Ennek elolvasása után VERES PÉTER — kiről köztudott, hogy a SEMSEY birtokon dolgozott — a szerkesztőséghez címzett levelében így ír SEMSEYRŐL: „Nagy érdeklődéssel, de még nagyobb meglepetéssel olvastam a lapban a SEMSEY ANDORRÓL írt cikket. Én tudnillik ott születtem, ott nőttem, ott dolgoztam és mondhatni ott jutottam az öregedésig a balmazújvárosi SEMSEY birtokon, de mindezt soha nem tudtam. Arról hallottam, hogy sokat áldozott DR. SEMSEY ANDOR tudományos célokra, de hogy ilyen nagyjelentőségű munkát végzett volna, arról egy szót sem tudtam.”

Hosszú élete folyamán SEMSEY sokat tett a magyar közművelődésért. 90 éves korában, 1923-ban halt meg.

IRODALOM — REFERENCES

- ALLODIATORIS I 1975 Emlékezzünk Semsey Andorra, a magyar tudományok nagy mecénására — Földtani Tudománytörténeti Évkönyv 1974 — 15 Budapest
- ILOSVAY L 1925 Semsey Andor t. tag emlékezete — Emlékbeszéd a MTA tagjai fölött — Budapest
- KOCH S 1952 A magyar ásványtan története — Budapest
- MAURITZ B 1925 Megemlékezés Semsey Andorról — Földt. Kozl. 54. 125
- MÁFI Tudománytörténeti Gyűjtemény (VERES PÉTER level, JÜGOVICS L. feljegyzése Semsey Andorról) Budapest
- NAGY ISTVÁN ZOLTÁN 1983 Semsey Andor emlékezete (1833. XII. 22. — 1923. VIII. 14.) — Fragmenta Mineralogica et Palaeontologica 11. 5
- SCHAFARZIK F 1915 Bockh János emlékezete — Emlékbeszéd a MTA tagjai fölött — 387 Budapest
- TASNÁDI KUBACSKA A 1957 Semsey Andor — Élet és Tudomány 12 Budapest

ANDOR SEMSEY

by

E DUDICH—A VARGA-MAJZIK

Hungarian Geological Institute Budapest, Népstadion út 14
H—1143

A hundred and fifty years ago a great Hungarian Maecenas was born to whom natural sciences in Hungary largely owe their development and growth

It was on December 22, 1833 in Kassa (now Košice) that ANDOR SEMSEY was brought to the world

After his college years of Magyaróvár and Hohenheim, where he had studied economy, he made study tours abroad and eventually he came to take over the management of his farm properties in the neighbourhood of Balmazújváros In 1866, he leased his properties and moved to Pest in order to be able to cultivate natural sciences The incomes he drew from his vast estates would have been sufficient for him to afford to live in plentiful luxury, but, as far as his own person was concerned, he was modest almost up to being greedy Yet whenever a scientific cause was to be supported he was always ready to spend large sums

The Budapest Zoo was to be the first beneficiary of his generosity Meanwhile, two prominent scientists of Hungary, university professor J SZABÓ and J KRENNER, director of the Mineral Collections of the Hungarian National Museum, had been making SEMSEY to take an ever growing fancy in exploring the mineral kingdom It was for four decades that he had been buying collections or rare minerals and rock specimens for the Museum which thus has risen to the ranks of collections of a world-wide fame He contributed to the Palaeontological Collection of the Museum too The Departments of Mineralogy, Petrography and Physics of the University are also greatly indebted to him

The Geological Institute founded in 1869, to which he was a honorary director, received from Semsey a grant of 100 000 crown for the construction of its headquarters In addition, he granted the Institute more than 500 000 crown for widening the stock of its library, 200 000 crown for the purchase of laboratory equipment, 300 000 crown for collections and 50 000 crown for furniture He also contributed to the cost of publication of the first Hungarian geological maps He devoted a lot of funds to financing geological research and study tours All in all, the funds he provided for enhancing the scientific activities of the Geological Institute amounted to more than one million golden crown Hungarian scientists have dedicated many new plant and animal species to his name His name has also been given to a street in the vicinity of the Institute's headquarters (XIVth district) A SEMSEY died at the age of 90, in 1923